

Forfatter: Aakjær, Jeppe

Titel: PAA BRANDSYN

Citation: Aakjær, Jeppe: "PAA BRANDSYN", i Aakjær, Jeppe: *Bondens Søn ; Vadmelsfolk ; Vredens Børn. - 1919*, Gyldendal, 1918-19, s. 411. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-aakjaer06val-shoot-workid96860/facsimile.pdf> (tilgået 08. maj 2021)

Anvendt udgave: *Bondens Søn ; Vadmelsfolk ; Vredens Børn. - 1919*

PAA BRANDSYN

(1902)

KREN Hermansen var i det daglige en yderst medgørlig Mand, der ikke gjorde saa meget som en Kat Fortræd, men var han ude paa Brandsyn, hvad han regelmæssigt var een Gang om Aaret — fo'r der en Embedsdjævel i ham, saa det kunde blive vanskeligt nok for skikkelige Folk at være i Baas med ham.

Saadan en halv Snes Dage før Juleaften var man sig aldrig sikker; saa man i Engkjær inden for dette Tidsrum en Dag en Tremands Gruppe komme ned over Bakkerne og stille mod Gaardrækken dernede i Dalen, blev der gjerne en farlig Opstandelse.

„Nu har vi s'gu „æ Brændmænd!“ gik det fra Mund til Mund. Folk maatte ud i Porten og ha Rygtet bekræftet; jo, der var de, det var vist nok; nu gjaldt det om at bruge sig, mens Tid var; Karfolkene stak i Rend mod Laden for at faa Stige og Brændhage, der laa under det dryppende Tagskjæg, skubbet paa deres Plads; og inde i Stuerne fo'r Kvindfolkene af Sted med Favnen fuld af gamle Arbejdspløjer, Melsække og Dynevaar, der i Hverdagstravlheden var bleven slængt hen paa Aanen, paa Gruskjeden eller andre brandfarlige Steder, men nu maatte bringes til Side, før Retfærdighedens ubestikkelige Haandhæver traadte over Dørtærskelen. Endogsaa Børnetøjet blev omhyggeligt pillet ned fra Tørresnorene over Kakkelovnen, og i den fjerneste Ende af Landsbyen kunde man se en eller anden Efternøler bestige Husmøningen for i sidste Øjeblik at trække et Lyngknippe gennem Skorstenshalsen.

Muesgaard var en af de Ejendomme, som først stod for Skrald.

„Har du nu Sagerne i Orden, Jens, naar han kommer, ham æ Stori, og gjør Vind og Vejro?“ sa Ka' Muesgaard til Manden, der stod i Dagligstuen og smurte et Bringestykke, som var hængt op ved et Søm i Loftsbjælken.

„Ja, har du dine egne Ting i Orden, bitte Mor, for her er det da snart mest dig, det kommer du paa,“ svarede Jens og smurte videre.

Karen trippede igjen ud i Frammerset. Et Øjeblik efter fik Jens atter et Hip i Forbigaaende:

„Det er da ogsaa sært af dig, te du skal staa der og løjt' med saadan nøj; det sætter da saamø en grimme Ryg i Stuen.“

„Ja hvad, hvor skal en snart gaa hen med det i den her Hundekulde; og hvad tno, Tranlugt, det ved en da, hvad der er,“ svarede Jens.

Lidt efter fyldtes Gaardsrummet af den buldrende Lyd fra tre Par jærneslagne Træskostøvler, der i Gaasegang rykkede frem mod Forstudøren. Forrest var den embedsivrige Kren Hermansen; han aabned Stuedøren med et rask Tag og raabte et larmende „Goddaw i æ Stov!“ medens han høj og bred og støttet til sit Egesper endnu i nogle Sekunder blev staaende bag ved Tærskelen for ligesom at give dem, der var indenfor, tilstrækkelig Lejlighed til at gjøre sig fortrolige med hans Person.

Helt skjult af Kren Hermansens skulderbrede Magtfuldkommenhed skred omsider ogsaa den langt yngre Søren Boel ind i Stuen; den tredje af Synsmændene, Niels Thammesen, var en 70-aarig Gubbe med sølvknappet Vest og paa Hænderne et Par mægtige, laadne, ufarvede Lufvanter, med hvilke han uafslidelig viskede sig under den rødblaas, optøede Næsetip.

„Naa, saa skal en fesentires?“ sa Jens Muesgaard og lagde Smørebørsten ned i Trankoppen paa Langskatulen.

„Aaeja, saadan er det,“ svarede Kren Henriksen. „Hvor har du saa dine Brandremedier, Farhil?“

Jens og Brandfogden forsvandt gennem Stuedøren. De to Synsvidner foretrak at blive inde i Varmen.

Et Øjeblik efter traadte Karen ind i Kjøkkenet.

„Naa, Karen, har du saa Kaffen færdig?“ sa Søren Boel.

„Ja, a tænker næsten, te I vil helst selv hen og se efter det,“ svared Karen polisk.

„Lad gaa med dei!“ svared Søren og nærmed sig Kjøkkendøren; gamle Niels Thammesen skramled efter i Træskostevlerne, medens han ustandselig tørrede Næsen i Lufvanterne.

Ude i Kjøkkenet var Kvindene i Færd med at bage Æbleskiver. Tjenestepigen stod inde i en fed Dampsky, der drog Næring fra Stegepanden og det utilhyllede Fæd med færdigbagte Kager. Søren Boel snupped gesvindt en af de lækre Tingester fra Fædet og begyndte at gnaske i sig; storsmilende stak Bolette ogsaa Resten frem, og i næste Øjeblik stod gamle Niels Thammesen med en glinsende Æbleskive i hver af Lufvanterne, medens han kejtet saa fra den ene Haand til den anden.

„Ja, men aeha endda, hvordan skal a nu komme ad med og faa mine Vanter af?“

„Spis du kuns med Vanterne paa, Fætil, saa sparer du at slikke Fingrene,“ svared Bolette.

„Aa, Bolette, du er endda et kjonne Barn,“ svared gamle Niels. „Havde a ikke haft saa stor en Skraa i Munden, saa ved a bestemt, te du vild ha kyst mig.“

„Nej, Skam fo'r hen, vild a ett!“

„Jow, saama'i, vild du saa!“ vedblev Niels Thammesen, sikker paa sin Uimodstaelighed.

„Nej, Niels, saa skulde du iløve ha været lige en jent halvhundrede Aar yngre,“ sa Søren Boel.

„Ja, men da var hun jo endnu ikke lagt til, søtte Barn, og hendes Far kanske heller ikke; saadan er der jo altid nøj i æ Vej.“ Niels Thammesen gav sig i Kast med sine Æbleskiver.

Imidlertid var Jens Muesgaard og Brandfogden atter kommen ind i Stuen. Kren Hermandsen havde brugt Mund for et Trin, der fattedes i Brandstigen, nu skulde han til at tage Syn over de Indre Dele.

„Hvordan staar det sig saa til herhenne,“ sa han og retted sin drønende Gang mod Kjøkkendøren; i Forbifarten banked han med sine hærdede Knoer paa „Kammersvenden af Morland“, den gamle Blægger, der fra en Sidevæg skød sig ind i Stuen som en Bastion.

„Tag dig i Vare med den Revne der,“ sa han og pegte paa en Sprag i Kakkellovnen, — „og husk, hvordan det gik til Wolfe Poders, hvor Luen slog ud af en Revne ligesom den her og stak lid i den gamle Af-tægtskone, der sad ved Kakkelen paa en Halmstol og spiste Meigrød.“

„Tho saa er a ræd, te hendes Grød blev swejen,“ sa Jens Muesgaard, der efterhaanden var bleven ædende gal over alle de Udsættelser.

„Ja, der var fandenmæ mere end den, der blev swejen!“ svared Kren Hermandsen, medens han bukked sig i Kjøkkendøren.

„Naa, I kan nok overkomme at syne Æbleskiverne,“ sa Brandfogden, da han saa sine Kolleger bænked om Bolettes Kagefad.

„Ja, dem er der minsæl ikke noget at udsætte paa,“ svared Søren Boel.

„Det eneste skulde være, te de falder saadan lovtig hjejn,“¹⁾ tilføjed Niels Thammesen med Munden fuld.

„Det skal a, ma'i, kjende Raad for,“ svared Husmoderen, der forstod halvkvæden Vise og hented Brændevinsflasken.

Men Kren Hermandsen var altfor optaget af sine op-højede Pligter til, at han skulde skjænke saa lave Nydelse nogen Opmærksomhed. Han dundred i Træskostevlerne fra det ene Rum til det andet, snart sank han en halv Alen i Knæerne og lagde et skelende Øje til et sodet Kakkellovnsrør, snart stak han sin Egekjæp ind i et eller andet forborgent Gab under Grukjedlen. Grinagtigst var han at se paa, naar han, som en Andrik, der anstrenger sig for at pille sig selv i Nakken, drejed Hovedet helt om paa Ryggen for at faa et sidste stort Blik paa Forholdene og paa een Gang sluge hele den aabne Skorsten. Han var netop for anden Gang i Lag med denne Bevægelse, da han udbryder, mens han jægter op i Skorstenen med Egespiret: „Men hvad Fanden er det nu for nogle Anstalter, I der møder med!“

Karen var bleven saa urolig paa Fødderne: hun bun-ked til Bolette og hvisked: „Var det ikke nok det, a sa til dig! Nu har vi, missen, lavet det godt for os selv!“

¹⁾ flovtsmagende.

Nu fik ogsaa Søren Boel Lyst til at se, hvad det var, hans overordnede stod og fægted imod. Søren bøjed sig ind under Skorstensranden, hvis nederste, sodblanke Halvdel var sirligt overstrentet med kridhvidt Sand og allerhøjest oppe endte i en Stump dybblaa Frosthimmel.

„Hvad er det med den Fægten,“ sa Søren Boel, hans Øjne havde endnu ikke vænnet sig til Mørket.

„Hvad det er?“ svared Brandfogden. „Det er de Kaalsner der,“ han gjorde et nyt Udfald med Stokken op i Skorstenen; nu fik Søren endelig Øje paa Gjenstanden for Fogdens Vrede: 2—3 Rader Kjødpoiser af en Arms Tykkelse og Længde svang fram og tilbage for Krestens Kaardestød, lig Klokkelodder, som en spøgefind Kat rager til under Bænken.

„Tho Folk maa jo wal ha en jenne Pøls hængend, men rent og bart at fylde Skorstenen med den Slav, det gaar Dæwlenmæ da heller ikke an; tho derfor har en jo da Opsyn med det.“ Fogden var vred for Alvor.

„Aa, bitteste Børn, der er a nok kommen godt ved det!“ sa Karen. „Aa vær nu god, Krejsten, saa skal a vel faa den Ting i Orden.“

Kren Hermandsen tog efter Stokken i Hvilestilling; hvor brøsig han end kunde te sig over for Karlmenesker, var han altid svag over for Kvinder.

„Saa er vi vel færdige,“ sa Søren Boel.

„Aa, tror du ikke, du skulde ha dig en Æbleskive mere,“ sa Kren Hermandsen spidst; Søren havde jo faget sig lovlig lidt af Tingene.

„Er der nu ingen usynlige Fejler ved nogen Ting,“ fortsatte Brandfogden henvendt til Jens Muesgaard.

„Ja, hvor kan a snart vide det?“ svared Jens.

„Som nu Bagerovnen, hvordan staa det sig med den?“ fortsatte Kresten Forhøret.

„Bagerovnen? — Ja, a skal jo ikke nægte,“ sa Jens og saa lunt til de andre, „te da a sidst var inde i den, havde den et Hul som to Knytnæver.“

„Jamen, du tættede det vel?“ spurgte Fogden.

„Tætted Hullet! Nej, Gu om a gjorde!“ svared Jens lige polisk.

„Vil du da ha Gaarden brændt ned om Ørerne af dig!“ raabte Kren Hermandsen atfor ivrig til at kunne mærke Skjælmen i Jens' Øjne.

„Nej, det vilde endda være en sær led Ting nu lige ind til Juleaften,“ svared Jens lige uforstyrrelig.

„Laan mig en Vægel“ sa Fogden mørk og la sig paa alle fire foran Ovnsmundingen. Lidt efter forsvandt han bag dens mørke Svælg.

Umiddelbart efter begyndte en vældig Røg at kvulne ud af et Rør til højre for Ovnen.

„Aae, men Jøsses!“ raabte Karen, „det er Bolette, som a for lidt siden bad om at gaa ind og lægge i den gamies Kakkell.“

Den fede, syrilige Røg stod ligesom et Øjeblik og fælte med langelige Bevægelser, snart op og snart ned, indtil den pludselig stak en lang blaa Tunge ind i Ovnen.

„Aa, kom da endelig ud, Krejsten,“ jamred Karen og slog i sin Iver Halvderen op ud til Gaardspladsen; men det viste sig at være det allerheldigste, hun kunde ha gjort, thi nu strømmed Røgen med mangedoblet Hidsighed ind i den aabne Ovn, strakte sig først skraat i Vejret, slog sig saa i en Knude og frilled, Dot paa Dot, ind til den ulykkelige Kren Hermandsen. — Man hørte en lempelig Kværken, der søgte at faa Luft i Lynen og Banden, men endte i en hul Hliven og Hosten.

„Men hvi kommer æ Mand ikke ud,“ sa omsider Jens Muesgaard utaalmodig og trængte sig hen mod den søgyldte Ovn. „Krejsten!“ raabte Jens ind gennem Munden; en uhyggelig Kvækken var alt det Svar, han fik. Som et Lyn skjød Jens sig nu ind gennem Røgen og vendte efter nogle Sekunders Forløb tilbage til Dagslyset med den medtagne, lidt uheldige Embedsmand. Da Kren Hermandsen havde mærket Røgens Indtrængen, havde han kastet sig omkring med en saadan Kraft, at han var bleven siddende fast i den snævre Ovn; saa det er ikke godt at vide, hvad der var bleven af ham, om ikke Jens Muesgaard var kommen ham til Undsætning.

Da Kren Hermandsen efter nogen Gispen atter begyndte at finde sig til Rette i Træskostøvlerne, udbød han: „Tho hvad Dævlen var det for en Snak om Hul i Ovnen; der var jo ikke noget Hul.“

„Var der ikke noget Hul," sa Jens Muesgaard, „jo gu' var der Hul; og Hul skal der s'gu vær. Helsen gier a ikke meget for en Ovn!"

Karen havde al sin Snedighed nødig for at besværgede onde Aander, der i den Anledning trued med at komme frem af den røgopfyldte Bagerovn.
